

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ
ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
ΚΑΙ
ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΚΟΛΛΙΟΠΟΥΛΟΥ
ΣΧ. ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ 43ΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Συμπεριφορά είναι κάθε πράξη ή αντίδραση του παιδιού, η οποία μπορεί να παρατηρηθεί και να περιγραφεί, καθώς και ο τρόπος που αυτή εκδηλώνεται, με την οποία δηλώνονται ή υπονοούνται η σκέψη του και οι διαθέσεις του προς τον εαυτόν του ή και το περιβάλλον του.

Με την έννοια αυτή συμπεριφορά είναι ο τρόπος που μιλάει, ο τρόπος που κρώει, ο τρόπος που μελετά, ο τρόπος που μαθαίνει, ο τρόπος που αντιδρά στα διάφορα ερεθίσματα και τις επιδράσεις που δέχεται από τον περίγυρό του κτλ.

Με τη συμπεριφορά του το παιδί εξωτερικεύει τα συναισθήματά του και δείχνει ή αφήνει να υπονοείται η σκέψη του και οι διαθέσεις του προς τον εαυτόν του και το περιβάλλον του, το φυσικό και το ανθρώπινο.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Αν ο τρόπος που αντιδρά ένα παιδί στα διάφορα ερεθίσματα είναι σύμφωνος με τους κανόνες αναφοράς της κοινωνίας στην οποία ζει, τότε η συμπεριφορά του είναι ομαλή ή αποδεκτή.

Αν ο τρόπος που αντιδρά είναι αντίθετος με τους κανόνες ζωής και τα κοινωνικά αυτονόητα, τότε η συμπεριφορά είναι προβληματική.

Μια συμπεριφορά είναι προβληματική ή διαταραχμένη ή ανεπιθύμητη, όταν ενοχλεί το ίδιο το παιδί ή τα πρόσωπα του περιβάλλοντός του και προκαλεί δυσάρεστα συναισθήματα στο ίδιο ή στα πρόσωπα του περιβάλλοντός του (Καλαντζή-Azizi, 1985).

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

A. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ

- Έλλειψη προσοχής
- Δεν ολοκληρώνει τις εργασίες του/της
- Δεν ακολουθεί τις οδηγίες του εκπαιδευτικού

B. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

- Δεν ζητάει το λόγο, αλλά πετάχεται
- Αρχίζει συζητήσεις με τους διπλανούς του για εκτός μαθήματος θέματα
- Ενοχλεί τους διπλανούς του με θορύβους, πειράγματα, μορφασμούς

- Διακόπτει τους άλλους όταν μιλούν
- Δεν συνεργάζεται στα πλαίσια ομάδων
- Πεζάει μικροαντικείμενα στους άλλους
- Έρχεται καθυστερημένα στο μάθημα
- Εγκαταλείπει χωρίς λόγο και άδεια το θρανίο του ή εξέρχεται από την τάξη
- Χρησιμοποιεί εριστική, υβριστική ή απειλητική γλώσσα κατά την επικοινωνία με τον εκπαιδευτικό και τους συμμαθητές
- Απουσιάζει αδικαιολόγητα

Γ. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΑ Η ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΜΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΙΘΟΥΣΑ

- Εμπλέκεται σε λεκτικούς διαξιφισμούς
- Εμπλέκεται σε σωματικές, βίαιες επιθέσεις
- Ψεύδεται κατά συρροή
- Κλέβει αντικείμενα άλλων

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Τα παιδιά με προβλήματα συμπεριφοράς υπολογίζονται μόνο σε 4 - 5% (ίσως λίγο παραπάνω στις μέρες μας) του μαθητικού πληθυσμού. Σε καμιά περίπτωση δεν σημαίνει, ότι ένα παιδί που παρουσιάζει κάποια ή κάποιες από τις παραπάνω συμπεριφορές είναι παιδί με πρόβλημα. Για να πούμε ότι έχει πρόβλημα, πρέπει η συμπεριφορά που εκδηλώνει να έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

1. Μεγάλη συχνότητα (δηλαδή να εμφανίζεται πολύ συχνά και όχι σπάνια).
2. Μεγάλη ένταση.
3. Μεγάλη διάρκεια.
4. Η συμπεριφορά να ακολουθείται και από άλλα συμπτώματα (π.χ. σημαντική πτώση της σχολικής επίδοσης).
5. Να μην μπορεί να αντιμετωπιστεί χωρίς τη βοήθεια ειδικών.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΩΝ

α. Εσωτερικοί: Είναι οι παράγοντες που συνυπάρχουν και είναι σύμφυτοι με το παιδί. Τέτοια παράγοντες είναι: ιατρικοί, ψυχολογικοί, κληρονομική προδιάθεση, κλπ.

Πιο αναλυτικά:

○ ιατρικοί (εγκεφαλικές βλάβες από ατυχήματα ή άλλες αιτίες, εγκεφαλικές δυσλειτουργίες, βιοχημικές ανωμαλίες, διαταραχές της ανάπτυξης, νεανικός διαβήτης, υπο/υπερθυρεοειδισμός κλπ),

○ διάφορα σύνδρομα, όπως είναι η υπερκινητικότητα

○ το κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο της οικογένειας, όταν αυτό δεν επιτρέπει την ικανοποίηση στοιχειωδών αναγκών των παιδιών,

○ ψυχολογικοί (μαθησιακές δυσκολίες και σχολική αποτυχία, κακή αυτοειδέα και χαμηλό αυτοσυναίσθημα, ανικανοποίητες επιθυμίες και ανάγκες του παιδιού στην πρώιμη, δηλαδή στην νηπιακή, ηλικία κλπ),

○ κληρονομική προδιάθεση

β. Εξωΰεριοί: Οι παράχοντες αυτοί συνήθως εντοπίζονται :

- στο οικογενειακό,
- στο σχολικό και
- στο κοινωνικό περιβάλλον.

Το οικογενειακό περιβάλλον.

• **Η αγωγή που δέχεται το παιδί από την οικογένεια.** Ιδίως στις μικρές ηλικίες η αγωγή και τα πρότυπα των γονέων έχουν καθοριστική σημασία για τη συμπεριφορά των παιδιών.

• **Η σχέση του παιδιού με τα πρόσωπα της οικογένειας και οι αλληλεπιδράσεις που δέχεται από αυτά.** Τα παιδιά που βιώνουν ενδιαφέρον, στήριξη, κατανόηση, φροντίδα, εμπιστοσύνη και αναγνώριση από την οικογένειά τους και ιδίως από τους γονείς, έχουν σοβαρές πιθανότητες να αναπτύξουν αισθήματα προσωπικής επάρκειας, ασφάλειας και αποδοχής. Όλα αυτά προκαλούν θετικά συναισθήματα και διευκολύνουν τη δημιουργία καλής αυτοϊδέας και ομαλής ενδοπροσωπικής και διαπροσωπικής προσαρμογής.

• **Η οργάνωση, η δομή και η λειτουργία της οικογένειας.** Όταν, για παράδειγμα, η οικογένεια είναι οργανωμένη και λειτουργεί ομαλά, με αρχές και κανόνες που τηρούν όλοι, είναι πολύ πιθανόν ότι τα παιδιά θα λειτουργούν και αυτά ανάλογα. Και δυστυχώς η σημερινή οικογένεια με τα πολλά διαζύγια, την υπεραπασχόληση των γονέων και τη χαλάρωση της εσωτερικής συνοχής, δεν είναι ό,τι καλύτερο και δεν ευνοεί τη άσκηση θετικών αλληλεπιδράσεων.

• **Οι υψηλές προσδοκίες των γονέων.** Όλοι οι γονείς επενδύουν στα παιδιά τους κάποιες προσδοκίες. Όταν αυτές είναι υψηλότερες από τις δυνατότητες των παιδιών και ιδίως όταν οι γονείς πιέζουν τα παιδιά τους για να ανταποκριθούν, τότε υπάρχει πιθανότητα να εκδηλώσουν ανεπιθύμητη συμπεριφορά κυρίως σε σχέση με τη μελέτη και τις επιδόσεις τους.

Το σχολικό περιβάλλον.

• *Τα προγράμματα και οι στρατηγικές διδασκαλίας.* Αυτά καθαρίζονται με μέτρο τις δυνατότητες και τις ανάγκες του μέσου μαθητή. Παιδιά με πολύ χαμηλές ή πολύ υψηλές ικανότητες, παιδιά με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, αν δεν αντιμετωπιστούν με κατανόηση και υποστήριξη από το σχολείο και τους γονείς, είναι πολύ πιθανόν ότι θα εκδηλώσουν ανεπιθύμητες συμπεριφορές.

• *Η στάση και η σχέση του εκπαιδευτικού με τους μαθητές του.* Έχει σημασία το στυλ του εκπαιδευτικού και ο τρόπος που καθένας προσεγγίζει τα παιδιά και διαχειρίζεται τα προβλήματά τους. Μπορεί ένας εκπαιδευτικός να είναι άριστος, αλλά κάποιο παιδί ή κάποια παιδιά να χρειάζονται διαφορετική μεσαχείριση από εκείνη που χρησιμοποιεί για όλα τα παιδιά. Γι' αυτό είναι σωστό, όταν οι γονείς αντιλαμβάνονται ότι κάτι δεν πάει καλά στη σχέση του παιδιού τους με τους δασκάλους του να το συζητούν μαζί τους με ειλικρίνεια και καλοπροαίρετα, ώστε να γίνονται οι αναγκαίες διορθώσεις.

Το κοινωνικό περιβάλλον.

• Η σύνθεση και η ποιότητα ζωής της κοινωνίας. Οι έρευνες δείχνουν, ότι σε περιοχές όπου ζουν άνθρωποι με χαμηλό κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο ή με διαφορετικές εθνοτικές, θρησκευτικές, γλώσσες, συνήθειες, τρόπους ζωής κλπ, παρατηρείται αύξηση των προβλημάτων συμπεριφοράς.

• Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας (ΜΜΕ) και κυρίως ο τρόπος που αυτά λειτουργούν. Ιδιαίτερα η τηλεόραση, με τα πρότυπα που προβάλλει, έχει εξελιχθεί σε επικίνδυνη ανείρροτη διδακτική δύναμη.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΕΠΙΔΟΣΗ

Ερευνητικά δεδομένα στήριζουν την άποψη ότι:

- Οι μαθητές με χαμηλή επίδοση συγκρινόμενοι, τόσο με τους μαθητές με υψηλή επίδοση, όσο και με τους μαθητές με μέση επίδοση, έχουν χειρότερες διαπροσωπικές σχέσεις, χειρότερες ακαδημαϊκές δεξιότητες και μικρότερο αυτοέλεγχο.
- Επιπλέον οι μαθητές με χαμηλή επίδοση είναι περισσότερο εχθρικοί, με κακή μαθησιακή συμπεριφορά και πιο αντικοινωνικοί από τους μαθητές με υψηλή επίδοση.
- Παράλληλα, οι μαθητές με μέση επίδοση έχουν χειρότερες διαπροσωπικές σχέσεις, χειρότερες ακαδημαϊκές δεξιότητες και μικρότερο αυτοέλεγχο από τους μαθητές με υψηλή επίδοση.

Όσο χαμηλότερη επίδοση έχει κάποιο παιδί τόσο χειρότερες διαπροσωπικές σχέσεις, χειρότερες ακαδημαϊκές δεξιότητες και μικρότερο αυτοέλεγχο έχει.

Σε πολλές μελέτες έχει διαπιστωθεί, ότι η ύπαρξη προβληματικής συμπεριφοράς συχνά συνδέεται με τη χαμηλή σχολική επίδοση (Χατζηχρήστου & Horf, 1991), αν και η κατεύθυνση της σχέσης είναι δύσκολο να εντοπιστεί (Lindsey et al., 1985).

ΠΙΘΑΝΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Η άποψη, ότι τα παιδιά με δυσκολίες στη μάθηση χαρακτηρίζονται από επιθετικότητα, αντικοινωνική συμπεριφορά, διαπροσωπικά προβλήματα (Cornwall & Bawden, 1992) και ανεπαρκείς κοινωνικές δεξιότητες (Gresham, 1992), ερμηνεύεται πιθανώς από το γεγονός, ότι τα παιδιά με χαμηλή σχολική επίδοση:

- α) δεν χρησιμοποιούν τις κατάλληλες μαθησιακές στρατηγικές και
- β) συναναστρέφονται συνομηλίκους με παρόμοια προβλήματα, τόσο στο μαθησιακό κομμάτι όσο και στη συμπεριφορά.

Τα παραπάνω μπορούν να αυξήσουν την εμφάνιση των προβληματικών συμπεριφορών και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς και την δημιουργία ενός φαύλου κύκλου που διαιωνίζεται.

ΦΑΥΛΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

Συχνά, τα παιδιά με έντονα προβλήματα συμπεριφοράς αντιμετωπίζουν ένα φαύλο κύκλο, που μπορεί να παρασταθεί ως εξής:

Πρόβλήματα συμπεριφοράς →
Κριτική από το σχολείο και τους γονείς → Ανησυχία - Αγωνία - Άγχος → Κακή αυτοϊδέα - αυτοεκτίμηση αυτοσυναίσθημα →
Ευερεθιστικότητα → Κακές σχέσεις με το περιβάλλον →
Αποχοήρευση - αποδιοργάνωση →
Κακές σχολικές επιδόσεις - κακή διαγωγή →
Περισσότερη κριτική από το σχολείο και τους γονείς
→ Περισσότερη ευερεθιστικότητα και ένταση στα προβλήματα συμπεριφοράς → Χειρότερες επιδόσεις - και χειρότερη διαγωγή →
Περισσότερη αποχοήρευση και αποδιοργάνωση →
Εγκατάλειψη του σχολείου

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΗΛΙΚΙΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΤΟΥΣ

Σύμφωνα με τους Walker κ.ά. (1994), ο εντοπισμός των παιδιών που εκδηλώνουν προβλήματα συμπεριφοράς και ο σχεδιασμός ενός προγράμματος παρέμβασης είναι πιο πιθανό να έχει θετικά αποτελέσματα, αν γίνει μέχρι την ηλικία των 8 ετών.

Στην περίπτωση που η προβληματική συμπεριφορά δεν αντιμετωπιστεί μέχρι αυτή τη συγκεκριμένη ηλικία, ενισχύεται και γίνεται περισσότερο ανθεκτική σε κάθε μορφή παρέμβασης.

Το γεγονός αυτό μπορεί να οφείλεται στο ότι όσο περισσότερο μεγαλώνουν τα παιδιά, τόσο αυξάνουν οι πιθανότητες εμπλοκής τους σε αντικοινωνικά, παραβατικά και εν γένει προβληματικά πλαίσια (Walker κ.ά., 1994).

Πολλοί ερευνητές, ωστόσο, πιστεύουν ότι τα προβλήματα συμπεριφοράς στην παιδική ηλικία θα εξαλειφθούν από μόνα τους και τα παιδιά θα μετατραπούν σε λειτουργικούς ενήλικες.

Αν και αυτή η άποψη αληθεύει για πολλά παιδιά που αντιμετωπίζουν προβλήματα όπως η απομόνωση, οι φοβίες και τα προβλήματα λόγου, ερευνητικά δεδομένα υποστηρίζουν ότι κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει στις περιπτώσεις εκείνες όπου τα παιδιά εκδηλώνουν σε μόνιμη βάση μορφές επιθετικής, χειριστικής, αντικοινωνικής ή και διασπαστικής συμπεριφοράς (Heward, 2000).

• Έρευνα του Robins (στο Heward, 2000), παρέχει επαρκή στοιχεία που υποστηρίζουν την άποψη ότι:

- Άτομα τα οποία στην παιδική τους ηλικία είχαν παραπεμφθεί σε κλινικό πλαίσιο λόγω προβληματικής ή αντικοινωνικής συμπεριφοράς (π.χ. κλοπή, εμπλοκή σε καβγά, προβλήματα πειθαρχίας στο σχολείο, σκασιαρχείο κλπ.) είχαν περισσότερες δυσκολίες προσαρμοχής ως ενήλικες.
- Επιπρόσθετα, τα ίδια αυτά άτομα ως χονείς είχαν μεγαλύτερο ποσοστό παιδιών τα οποία εκδήλωναν προβληματικές συμπεριφορές, παρά φυσιολογικές, συνεχίζοντας έτσι την παράδοση της απόκλισης.
- Κατά συνέπεια, σύμφωνα με τους Walker κ.ά. (1994), η εκδήλωση μιας αντικοινωνικής συμπεριφοράς στη σχολική ηλικία φαίνεται να αποτελεί τον ακριβέστερο δείκτη πρόγνωσης για αποκλίνουσα συμπεριφορά στην εφηβική και αρχότερα ενήλικη ζωή.

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

- Σε μια διαχρονική έρευνα σε δείγμα 147 μαθητών ηλικίας 6 ως 14 ετών διαπιστώθηκε ότι τα αγόρια που στην εφηβεία επεδείκνυαν παραπτωματική συμπεριφορά είχαν ήδη από την Α' Δημοτικού χαρακτηριστεί ως ενοχλητικά και άτακτα και είχαν χαμηλή επίδοση. (Tremblay κ.ά., 1992).
- Ο Hinshaw (1992) αναφέρει ότι η σχολική επίδοση στο νηπιαγωγείο είναι πιθανότερο να συνδεθεί με προβλήματα προσοχής και με ακαδημαϊκές δυσκολίες στο δημοτικό σχολείο, ενώ κατά την εφηβεία είναι πιθανότερο να συνδεθούν με την αντικοινωνική συμπεριφορά και διαταραχή της συμπεριφοράς.
- Έχει διαπιστωθεί, ακόμα, ότι η διάγνωση της σχέσης μεταξύ των προβλημάτων στη μάθηση και προβλημάτων, όπως είναι η διάσπαση προσοχής ή αντικοινωνική συμπεριφορά (ακόμα και από την πρώτη τάξη δημοτικού) (Tremblay et. al., 1992) είναι ένας σημαντικός προβλεπτικός παράγοντας των μαθησιακών και συμπεριφορικών προβλημάτων κατά τη διάρκεια του δημοτικού και του γυμνασίου (Walker, Stieber, Ramsey, & O'Neill, 1991), εύρημα που επεκτείνεται σε διαχρονικές μελέτες μέχρι την ηλικία των 30 ετών (Huesmann, Eron, & Yarmel, 1987).

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΕΩΝ

Από έρευνα που πραγματοποιήθηκε* το 2011, σε 227 μαθητές** (18 τμημάτων της Ε΄ τάξης του δημοτικού σχολείου) δημοσίων δημοτικών σχολείων της ευρύτερης περιοχής Αθηνών-Πειραιά, διαπιστώθηκε ότι, σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων επιδρά στα προβλήματα συμπεριφοράς των παιδιών ως εξής:

- Τα παιδιά με μητέρα που έχει πτυχίο ανώτερης ή πανεπιστημιακής σχολής είναι πιο υπερκινητικά, ενώ τα παιδιά με μητέρα που έχει τελειώσει το δημοτικό έχουν περισσότερα μαθησιακά προβλήματα.
- Όσο πιο χαμηλό είναι το μορφωτικό επίπεδο πατέρα τόσο μεγαλύτερο είναι το άγχος και περισσότερα τα συναισθήματα ντροπής που βιώνουν τα παιδιά.

* Παπάνης Ε., Επίκουρος Καθηγής Πανεπιστημίου Αιγαίου, Γιαβρίνης Π., Λέκτορας Πανεπιστημίου Αιγαίου, Μπαλάσα Α., Κοινωνιολόγος, Παπάνης Α., ΕΕΔΙΠ Πολυτεχνείου Θράκης

** Όσον αφορά το φύλο τους, 110 (48,5%) ήταν αγόρια και 117 (51,5%) κορίτσια.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

- Η συμπεριφορά είναι αποτέλεσμα μάθησης (Συμπεριφοριστικό μοντέλο).
- Ο μαθητής βρίσκεται σε συνεχή αλληλεπίδραση με τους παράγοντες που μορφοποιούν το άμεσο περιβάλλον του (Συμπεριφοριστικό μοντέλο).
- Η συμπεριφορά του μαθητή διαμορφώνεται από διαδικασίες που στηρίζονται σε γνωστικές διεργασίες που επιτρέπουν τη γνωστική επεξεργασία των πληροφοριών (Κοινωνικογνωστική θεωρία).
- Κυρίαρχο ρόλο στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς του μαθητή κατέχει η διαπρόσωπική επικοινωνία εκπαιδευτικού-μαθητή για την ανάπτυξη της μαθητικής αυτονομίας (Μοντέλα συμβουλευτικής κατεύθυνσης).
- Ενίσχυση θετικής αυτοαντίληψης του μαθητή και συνεχή ενθάρρυνση για την ανάληψη πρωτοβουλιών και την ανάπτυξη υπευθυνότητας του (Μοντέλα ανθρωπιστικής κατεύθυνσης).
- Η συστηματική και καλά οργανωμένη διδασκαλία που εμπλέκει ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία τον αποδέχεται να εμφανίσει ανεπιθύμητη συμπεριφορά λειούργωντας προληπτικά (Μοντέλα ερευνητικής κατεύθυνσης)

«Προλαμβάνειν ή θεραπεύειν
μάλλον»

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Ο εκπαιδευτικός σε προληπτικό επίπεδο, προβαίνει σε απαραίτητες ενέργειες με τη χρήση κατάλληλων στρατηγικών ώστε να διασφαλίσει ένα ασφαλές και ελκυστικό μαθησιακό περιβάλλον για τη διεξαγωγή του διδακτικού έργου αλλά και την ικανοποίηση της προσωπικής ανάγκης των μαθητών για ψυχολογική και φυσική ασφάλεια.

ΘΕΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

- Η συλλογική οργάνωση της τάξης
- Η συλλογική διατύπωση κανόνων για τις διαδικασίες ρουτίνας
- Η προσωπικότητα του εκπαιδευτικού (παιδαγωγικό στυλ)
- Οι θετικές διαπροσωπικές σχέσεις (δασκαλο-μαθητικές και διαμαθητικές)
- Ενεργή εμπλοκή μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία
- Πλουραλισμός εκπαιδευτικών-στρατηγικών και εκπαιδευτικών μέσων

- Η συστηματική διδασκαλία των αναμενόμενων μορφών συμπεριφοράς
- Η διατύπωση από πλευράς εκπαιδευτικού θετικών προσδοκιών
- Η ανατροφοδότηση των θετικών μορφών συμπεριφοράς
- Η χρήση θετικών προτύπων κοινής αποδοχής
- Η θετική ερμηνεία της παραβατικής συμπεριφοράς
- Η αναζήτηση θετικών κινήτρων στην παραβατική συμπεριφορά

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Α. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ

- Παρουσίαση των ενδιαφερόντων (παρουσίαση ερμηνείας και δημιουργίας) των μαθητών μέσα από εκδηλώσεις του σχολείου ή συμμετοχή σε διαγωνισμούς (μουσικός όμιλος, χαρτυλικός όμιλος, αθλητικός όμιλος).
- Εκμάθηση δεξιοτήτων και λειτουργία θεατρικού εργαστηρίου (θεατρικός όμιλος).
- Εκμάθηση τεχνικών παραγωγής βίντεο ή/και φωτογραφίας και παραγωγή υλικού σε θέματα που ενδιαφέρουν τους μαθητές μέσα από διαδικασίες έρευνας.
- Δενδροφύτευση ή/και υιοθέτηση κήπου στο χώρο της κοινότητας (όμιλος κήπου).
- Κατασκευή εικαστικού έργου (ψηφιδωτό, γλυπτό, τοιχογραφία) στο χώρο του σχολείου ή/και της κοινότητας

• Δημιουργική ενασχόληση μαθητών στο διάλειμμα

- Τα παιδιά απασχολούνται κατά τη διάρκεια του διαλείμματος με διάφορα παιχνίδια (παιχνίδια αυλής, αθλητικά, επιτραπέζια κτλ). Στην οργάνωση των δραστηριοτήτων είναι καλό να συμμετέχουν οι μαθητές με διάφορους τρόπους (σχήσιμο παιχνιδιών, δανεισμό παιχνιδιών, συμμετοχή στον καθορισμό των κανονισμών κτλ.).

• Δημιουργία χώρου για δημιουργική απασχόληση/ηρεμία/ψυχαγωγία των μαθητών

Σε περίπτωση που υπάρχει διαθέσιμη αίθουσα διαμορφώνεται ανάλογα ο χώρος όπου οι μαθητές να απασχολούνται δημιουργικά κατά τη διάρκεια των αναπληρώσεων και των διαλειμμάτων. Ο χώρος αυτός μπορεί να χρησιμοποιηθεί για προγράμματα θεατρικής αγωγής, συναισθηματικής αγωγής, για διαχείριση συγκρούσεων, για συζήτηση και αποφόρτιση έντασης. Στο χώρο μπορούν να τοποθετηθούν παιχνίδια. Ο χώρος μπορεί να διακοσμηθεί από έργα μαθητών.

Αξιοποίηση Βιβλιοθήκης για λειτουργία ως κέντρο
ξεκμηρίωσης, πληροφόρησης και μάθησης.

- Αξιοποίηση της Βιβλιοθήκης του σχολείου ώστε να δίνει τη δυνατότητα για πρόσβαση σε σύγχρονα εκπαιδευτικά υλικά, βιβλία, περιοδικά, ηλεκτρονικούς υπολογιστές καθώς και στο διαδίκτυο. Η βιβλιοθήκη μπορεί να χρησιμοποιείται στα πλαίσια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ως κέντρο ξεκμηρίωσης, πληροφόρησης και μάθησης για όλους τους μαθητές και εκπαιδευτικούς του σχολείου. Η διαχείριση της βιβλιοθήκης μπορεί να γίνεται από εκπαιδευτικούς και μαθητές.

Καλλιέργεια του θεσμού του Εθελοντισμού

- Υγιής και επωφελής ενασχόληση των παιδιών με χειρονακτική προσφορά σε ιδρύματα της κοινότητας.

Αξιοποίηση εκπαιδευτικών με σπουδές σε εξειδικευμένα θέματα

Αρκετοί εκπαιδευτικοί έχουν σπουδές σε αντικείμενα που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για το συγκεκριμένο θέμα. Παραδείγματα αποτελούν τα πιο κάτω αντικείμενα:

- Συμβουλευτική
- Θέατρο
- Μουσική
- Εκπαίδευση αλλόγλωσσων μαθητών
- Κινηματογράφος
- Φωτογραφία
- Πολυμέσα

Β. ΕΝΕΡΓΗ ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Καθορισμός κανονισμών τάξης σε συνεργασία με τα παιδιά

- Ο εκπαιδευτικός αφιερώνει τον απαραίτητο χρόνο για να διαμορφώσει μαζί με τους μαθητές τους κανόνες λειτουργίας της τάξης. Ενδείκνυται να προηγηθεί διδασκαλία όσον αφορά τα δικαιώματα και υποχρεώσεις των μαθητών. Όλοι έχουν δικαίωμα να εισηγηθούν κανονισμού που θεωρούν ότι είναι απαραίτητοι για την σχολική ζωή. Καθένας που εισηγείται κάτι πρέπει να επιχειρηματολογήσει για να στηρίξει την γνώμη του. Η κατάληξη είναι ένας κατάλογος κανονισμών και συνεπειών που θα διέπουν την ζωή στην τάξη. Είναι πολύ σημαντικό οι κανονισμοί αυτοί:
 - Να είναι περιορισμένοι σε αριθμό
 - Να είναι συγκεκριμένοι, σαφείς και κατανητοί
 - Να έχουν συζητηθεί επαρκώς στην τάξη και η λογική τους βάση να αναγνωρίζεται από τους μαθητές
 - Να είναι αποδεκτοί από την πλειοψηφία των μαθητών.
 - Να εκτίθενται μόνιμα και σε εμφανές σημείο για όλη την τάξη.
 - Να είναι διατυπωμένοι σε καταφατική μορφή. Με αυτό τον τρόπο προτρέπουμε τους μαθητές και δεν τους αποτρέπουμε.

Εισηγήσεις για ενεργό εμπλοκή των παιδιών στον καθορισμό και χρήση των κανονισμών είναι:

- Το έμβλημα ή το λογότυπο του εντύπου μπορεί να βγει μέσα από διαγωνισμό ανάμεσα στα παιδιά.
- Τα παιδιά μπορούν να εικονογραφήσουν τους κανονισμούς της τάξης.
- Μπορεί να εικονογραφηθεί ένας τοίχος της τάξης με τα δικαιώματά και τις υποχρεώσεις των παιδιών.

Ώρα «κοινωνία της τάξης»

- Να καθοριστεί συγκεκριμένος χρόνος στο πρόγραμμα της τάξης για να δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές με τον υπεύθυνο δάσκαλο του κάθε τμήματος να συζητούν θέματα που αφορούν άμεσα τη ζωή τους στο σχολείο. Θα δίνεται έτσι η δυνατότητα στους μαθητές και εκπαιδευτικούς να εκφράζουν τους προβληματισμούς, τις απόψεις τους τις εισηγήσεις τους και να παρουσιάζουν προς συζήτηση διάφορα προβλήματα που έχουν σχέση με τη ζωή τους στην τάξη. Θα γίνεται προσπάθεια επίλυσης των προβλημάτων και οι αποφάσεις θα παίρνονται με ψηφοφορία. Με αυτό τον τρόπο ενεργοποιείται η συμμετοχή των μαθητών στη διαχείριση της ζωής στην τάξη.

Δημιουργία καναλιού επικοινωνίας μαθητών-εκπαιδευτικών

- Είναι πολύ σημαντικό τα παιδιά να έχουν το δικαίωμα άποψης. Αυτό στο σχολείο μπορεί να επιτευχθεί με τη δημιουργία ενός καναλιού επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτικών/μαθητών. Μια καλή πρακτική που εφαρμόστηκε σε δημοτικά σχολεία είναι **το κουτί επικοινωνίας**. Μέσα σε ένα ειδικό κουτί οι μαθητές μπορούν να απευθύνονται προς τους εκπαιδευτικούς και τη διεύθυνση του σχολείου εκφράζοντας τις απορίες τους, τους προβληματισμούς, τις εισηγήσεις τους επώνυμα ή ανώνυμα. Το κουτί βρίσκεται σε χώρο που να έχουν εύκολη πρόσβαση τα παιδιά. Οι μαθητές είναι καλά να γνωρίζουν εκ των προτέρων ότι τα αιτήματά για να λαμβάνονται υπόψη πρέπει να πληρούν κάποια κριτήρια (π.χ. τα μηνύματα να είναι γραμμένα με σαφήνεια, να μην έχουν υβριστικό ύφος κτλ).

Τρόπος λειτουργίας: Τα αιτήματά των παιδιών ομαδοποιούνται από κλιμάκιο εκπαιδευτικών και εξετάζονται με σεβασμό και σοβαρότητα. Ακολουθεί ενημέρωση των παιδιών οπότε δίνονται απαντήσεις στα ερωτήματα, ικανοποιούνται κάποια αιτήματα ή επεξηγείται ο λόγος απόρριψης άλλων, από μέρος των εκπαιδευτικών σε κοινές συγκεντρώσεις. Το κουτί επικοινωνίας μπορεί να υπάρχει και σε κάθε τάξη. Εκεί μπορούν να υποθεθούνται θέματα από τους μαθητές και τον εκπαιδευτικό τα οποία αφορούν αποκλειστικά τη ζωή της τάξης και μπορούν να χειρίζονται και να συζητούνται κατά τη διάρκεια της ώρας **ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ**.

Εμπλοκή μαθητών στην αξιολόγηση των στόχων του σχολείου

- Οι μαθητές σε συνεργασία με τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό της τάξης καθορίζουν μετά από συζήτηση κάποιους στόχους «ένα ή δύο» τους οποίους προσπαθούν να πετύχουν σε συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο. Ο στόχος μπορεί να είναι κοινός για όλο το σχολείο ή να αφορά τη συγκεκριμένη τάξη.
- Η αξιολόγηση του στόχου των παιδιών πρέπει να γίνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα από τους ίδιους τους μαθητές με διάφορους τρόπους (προφορικά, γραπτά, γραφικά κτλ.) μπορεί να γίνεται στο τέλος κάθε σχολικής μέρας ή στο τέλος της εβδομάδας. Αυτή η πρακτική βοηθά τους μαθητές να επικεντρώνουν την προσπάθειά τους σε συγκεκριμένο στόχο και να αναπτύσσουν δεξιότητες για επίτευξή του.

Κλείσιμο σχολικής μέρας

- Πολύ σημαντικό είναι το κλείσιμο της σχολικής μέρας. Ο δάσκαλος της τάξης αφιερώνει κάποια λεπτά στο τέλος της μέρας για να κάνει μια ανακεφαλαίωση για δραστηριότητες ή γνώσεις που προηγήθηκαν κατά τη διάρκεια της μέρας. Μπορεί να γίνει επίσης αξιολόγηση δραστηριοτήτων, εμπειριών των παιδιών ή του εβδομαδιαίου στόχου της τάξης.
- Είναι πολύ σημαντικό, το κλείσιμο να γίνεται με θετικό τρόπο ώστε να δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να αποβάλλουν κάθε αρνητικό συναίσθημα που δυνατόν να προέκυψε κατά τη διάρκεια της σχολικής μέρας ώστε να φεύγουν από το σχολείο πάντα με θετική εντύπωση.
- Το ευχάριστο κλείσιμο πραγματοποιείται επίσης με τον αποχαιρετισμό των μαθητών από τον εκπαιδευτικό. Ο δάσκαλος αποχαιρετά ένα-ένα τους μαθητές του. Με αυτή την πρακτική τονίζεται η μοναδικότητα του μαθητή, καλλιεργούνται έτσι δεξιότητες επικοινωνίας (μαθαίνουν τα παιδιά να χαιρετούν, να ανतिकρίζουν τον άλλο όταν του απευθύνουν το λόγο, κτλ) και βοηθά στη δημιουργία ενός θετικού ψυχοκοινωνικού κλίματος.

Αυτοαξιολόγηση

- Ο εκπαιδευτικός δίνει συστηματικά τη δυνατότητα στους μαθητές του να αξιολογήσουν την προσωπική τους προσπάθεια σε σχέση με την επίτευξη των στόχων της τάξης. Δίνεται έτσι η ευκαιρία στο μαθητή να προβληματιστεί για τις δικές του προσπάθειες, να νιώσει την επιτυχία αν τα κατάφερε ή ακόμα να συνειδητοποιήσει πού χρειάζεται μεγαλύτερη προσπάθεια. Η αξιολόγηση είναι προσωπική, όχι συγκριτική και δεν επιδέχεται σχόλια από τον εκπαιδευτικό.

Γ. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΑΙ ΕΝΘΑΡΥΝΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΙ ΕΠΙΒΡΑΒΕΥΣΗ

Προβολή επιτευγμάτων των μαθητών

- Το σχολείο να επιδιώκει με διάφορους τρόπους να επιδεικνύει τα έργα και επιτεύγματα των μαθητών. Αυτό μπορεί να γίνει κατά τη διάρκεια μαθητικών συγκεντρώσεων ή άλλων εκδηλώσεων, στο χώρο του σχολείου ή στο χώρο της κοινότητας, διαμέσου εντύπων κτλ.

Αναζήτηση και επιβράβευση των επιτευγμάτων των μαθητών

- γραπτή ή προφορική επίδοση συγχαρητηρίων
- επίδοση συγχαρητηρίων σε προσωπικό επίπεδο ή δημόσια (ενώπιον των άλλων μαθητών).

ΜΑΘΗΤΕΣ ΥΨΗΛΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

- Ο ενδοτισμός και η στήριξη των μαθητών που θεωρούνται μαθητές υψηλού κινδύνου πρέπει να γίνονται έγκαιρα. Οι μαθητές υψηλού κινδύνου για παραβατικότητα είναι τα παιδιά που στη ζωή τους και την καθημερινότητά τους βρίσκονται αντιμέτωπα με παράχοντες επικινδυνότητες (π.χ. δυσλειτουργίες στην οικογένεια, κακοποίηση, σχολική αποτυχία, συναναστροφή με παραβατικούς συνομήλικούς, τραυματικές εμπειρίες, καταθλιπτικά στοιχεία ή άλλα οργανικά προβλήματα). Χρειάζεται να συγχάνουν έγκαιρου ενδοτισμού και αξιολόγησης με στόχο την κατάλληλη θεραπευτική παρέμβαση.

Δ. ΕΝΕΡΓΟΣ ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΩΝ ΓΟΝΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Οι γονείς χρειάζονται να αντιμετωπίζονται σαν συνεργάτες και συνεταίροι στη διαδικασία της μάθησης. Μπορούν να εμπλακούν ενεργά είτε με την ανάπτυξη σεμιναρίων και διαλέξεων αλλά και με την εμπλοκή τους στη σχολική ομάδα ως προσκεκλημένοι ομιλητές για θέματα που κατέχουν (π.χ. επαγγέλματα, χαλέντα κτλ).

ΑΡΧΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ

Μόλις ή υποψιαστούμε ή ανιληφθούμε απλώς, ότι κάτι δεν πάει καλά με ένα παιδί, δύο είναι τα ερωτήματα που οφείλουμε να θέσουμε, προκειμένου να επεξεργαστούμε και να προλάβουμε τυχόν ανεπιθύμητες συμπεριφορές. Τα ερωτήματα αυτά είναι:

- Τι φτάνει και συμπεριφέρεται το παιδί όπως συμπεριφέρεται; Η ανάλυση, η ερμηνεία και η αιτιολόγηση μιας συμπεριφοράς δεν είναι τόσο απλή όσο μερικές φορές φαίνεται. Συνήθως η αιτιολογία περιλαμβάνει ένα σύνολο παραχόντων, οι οποίοι λειτουργώντας συνδυαστικά προκαλούν τη συμπεριφορά.

- Τι θα κάνουμε για να βοηθήσουμε το παιδί να βελτιώσει και σταδιακά να αλλάξει την αρνητική συμπεριφορά του;

ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Ένα πλαίσιο διορθωτικής παρέμβασης που περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- α. Έλεγχος των αρνητικών παραγόντων.
- β. Έλεγχος των συνθηκών κάτω από τις οποίες εκδηλώνεται η αρνητική συμπεριφορά.
- γ. Έλεγχος των συνεπειών που προκύπτουν από την αρνητική συμπεριφορά.
- δ. Έλεγχος της δικής μας στάσης και συμπεριφοράς.

ε. Συζήτηση με το παιδί και συνεργασία με το παιδί.

Συζητάμε το πρόβλημα προσεκτικά, διακριτικά, με σεβασμό στην προσωπικότητα του παιδιού, με ειλικρίνεια με σοβαρότητα και χωρίς προκατάληψη. Στόχος είναι να καταλάβει το παιδί ότι :

α) Η συμπεριφορά του είναι ένα πρόβλημα που αφορά κυρίως το ίδιο και πρέπει να λυθεί.

β) Η συμπεριφορά αυτή δεν το βοηθά να προβάλλεται και να εκτιμάται από τους συμμαθητές του και άλλα πρόσωπα. Αντίθετα, το ζημιώνει και το μειώνει στα μάτια των άλλων. Γίνεται προσπάθεια να αποκαλυφθούν και να επισημανθούν οι αρνητικές συνέπειες που η συμπεριφορά αυτή προκαλεί.

γ) Η συμπεριφορά είναι δική του και μόνο το ίδιο το παιδί μπορεί και πρέπει να την αλλάξει. Οι γονείς και οι δάσκαλοί του είναι πρόθυμοι και μπορούν να το βοηθήσουν να πάει καλύτερα.

ο. **σζ. Καθορισμός στόχου.** Αφού συζητηθεί το πρόβλημα, καθορίζεται ο στόχος που πρέπει να επιτευχθεί. Το παιδί πρέπει από την αρχή να ξέρει τι πρέπει να επιδιώξει και να πετύχει.

ο. **ξ. Συνεννόηση και συμφωνίες (ή συμβόλαια).** Αν θέλουμε να αυξήσουμε τις πιθανότητες να εκδηλώνουν επιθυμητές συμπεριφορές τα παιδιά, είναι καλό να δημιουργούμε κίνητρα στο παιδί, χρησιμοποιώντας τους λεγόμενους ενισχυτές. Ενισχυτές είναι οι αμοιβές, οι οποίες, ανάλογα με την ηλικία, μπορεί να είναι ένα μπραβο, ένα χαμόγελο ένα χέρι κλπ (κοινωνικές αμοιβές), ένα γλυκό για πολύ μικρές ηλικίες (υλικές αμοιβές), περισσότερο χρόνο ποδήλατο ή τηλεόραση ή παιχνίδι στον Η/Υ κλπ (προνόμια). Τι από όλα αυτά θα χρησιμοποιήσουμε, καθορίζεται και αποφασίζεται ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητα του παιδιού. Σε κάθε περίπτωση προτιμούνται οι κοινωνικές αμοιβές, ενώ σταδιακά, γύρω στα δεκαπέντε σου, πρέπει το παιδί να φτάσει σε τέτοιο επίπεδο αυτοελέγχου, ώστε να κάνει ή να μην κάνει κάτι γιατί είναι υποχρέωσή του και να αρκείται στην ικανοποίηση που αισθάνεται, όταν κάνει κάτι καλό ή αποφεύγει κάτι κακό, χωρίς να έχει ανάγκη από εξωτερική ενίσχυση δηλαδή από χειροπιαστές αμοιβές.

ΑΜΟΙΒΕΣ

Οι συμπεριφορές που αμείβονται, τείνουν να επαναλαμβάνονται, ενώ οι συμπεριφορές που αγνοούνται τείνουν να ξεχνιούνται.

Χρειάζεται όμως πολλή προσοχή στις αμοιβές. Η αμοιβή δεν πρέπει να είναι για το παιδί απαραίτητος όρος και πολύ περισσότερο δεν πρέπει να είναι αυτοσκοπός. Είναι ανταμοιβή για το στόχο που πετυχαίνει. Έτσι το παιδί, αφενός έχει ένα κίνητρο για να προσπαθήσει περισσότερο και αφετέρου ενισχύοντας στο τέλος την επιτυχία του ενισχύεται η επιθυμητή συμπεριφορά, η οποία με τον τρόπο αυτό μπορεί σιγά σιγά να παγιωθεί, και να ξεχαστεί η προηγούμενη ανεπιθύμητη συμπεριφορά που θέλουμε το παιδί να αλλάξει.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Δεν υπάρχουν "κακά" παιδιά. Υπάρχουν μόνο παιδιά με δυσκολίες και προβλήματα, που χρειάζονται τη βοήθειά μας.

Δεν φταίνε τα παιδιά για τα προβλήματά τους. Αυτά είναι αποτέλεσμα των αλληλεπιδράσεων με το περιβάλλον σε συνδυασμό και με τα ατομικά τους χαρακτηριστικά, για τα οποία, επίσης, δεν φταίνε.

- Τα παιδιά με προβλήματα συμπεριφοράς έχουν αγωνία και άγχος. Δεν χρειάζεται, λοιπόν, να τους προσθέσουμε και άλλο με παρατηρήσεις, κριτική και τιμωρίες. Μάλλον κατανόηση και βοήθεια χρειάζονται.

Για να βελτιώσει και να αλλάξει το παιδί τη συμπεριφορά του είναι ανάγκη:

- Να καταλάβει ότι αυτό που κάνει δεν είναι ούτε σωστό, ούτε τίποτα σπουδαίο.

- Να ελεγχθούν και να αλλάξουν, αν χρειάζεται, κάποια πράγματα (αιτιολογικοί παράγοντες, συνθήκες, στάσεις, συνέπειες κλπ), που επισημαίνονται σε σχέση με τη συμπεριφορά του παιδιού.

- Μερικές φορές πρέπει οι γονείς, ιδιαίτερα για παιδιά μεγάλης ηλικίας, να κάνουν το πρώτο βήμα, αλλάζοντας ή βελτιώνοντας απλώς τη δική τους στάση απέναντι στο παιδί, έστω και αν δεν φαίνεται να υπάρχουν σημαντικά αρνητικά στοιχεία.

- Κάθε παιδί είναι μια ατομική περίπτωση και χρειάζεται το δικό του τρόπο μεταχείρισης. Οι χειρισμοί που γίνονται εξαρτώνται κυρίως από την ηλικία, τη ωριμότητα και τις δυνατότητες των παιδιών.

ΓΟΝΕΙΣ...

- Συζητάμε με τα παιδιά μας. Δεν κάνουμε το λεγόμενο "κήρυγμα". Αυτό δεν το θέλουν, τα ενοχλεί πολύ και πρέπει να το αποφεύγουμε.

- Συζητάμε ό,τι τα αφορά με διακριτικότητα, με ειλικρίνεια και με σεβασμό στην προσωπικότητά τους.

- Ακούμε τα παιδιά μας, όταν θέλουν κάτι να μας πουν. Πολλές φορές θα διαπιστώσουμε, ότι έχουν να μας πουν πολύ σοβαρά πράγματα.

- Αναπτύσσουμε και διατηρούμε καλή σχέση, σχέση ειλικρίνειας και εμπιστοσύνης, με τα παιδιά μας. Μέσα από τη σχέση αυτή πολλά πράγματα προλαβαίνουνται ή διορθώνονται καλύτερα.

- Τους δείχνουμε, με τον τρόπο μας, ότι τα εμπιστευόμαστε.

- Κάνουμε τα παιδιά μας να αισθάνονται ευχάριστα, άνετα και ασφαλή μαζί μας.

Επιβραβεύουμε κάθε επιτυχία τους και καλή τους συμπεριφορά. Έτσι ενισχύουμε προς τη σωστή κατεύθυνση. Ό,τι συνδέεται με ευχάριστα συναισθήματα τείνει να επαναλαμβάνεται.

- Αχουούμε τις ανεπιθύμητες συμπεριφορές των παιδιών μας, όταν αυτό είναι εφικτό και δεν εχκυμονεί κινδύνους.

- Αποφεύχουμε να επεμβαίνουμε βιαστικά με διορθωτικές κινήσεις και παρατηρήσεις, όταν είμαστε θυμωμένοι ή τα παιδιά είναι ζαρωμένα. Περιμένουμε να βρούμε την "καλή στιγμή", για να συζητήσουμε μαζί τους κάτι που δεν είναι ευχάριστο. Η αποξελεσματική επικοινωνία προϋποθέτει ηρεμία. Διαφορετικά μπορεί να γίνουν λάθη, να σημειωθούν υπερβολές και να περιπλακούν περισσότερο τα προβλήματα.

- Είμαστε αισιόδοξοι και πιστεύουμε σε ένα καλύτερο αύριο για τα παιδιά μας. Αυτό να προσπαθούμε να το μελετάσουμε και στα παιδιά μας. Οι θετικές προσδοκίες προκαλούν θετικά συναισθήματα. Τα θετικά συναισθήματα δημιουργούν θετική ενέργεια. Όταν έχουμε θετική ενέργεια κι εμείς και τα παιδιά μας μπορούμε να αντιμετωπίσουμε πιο εύκολα, πιο σωστά και πιο αποξελεσματικά τα προβλήματα που υπάρχουν.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Η ανθρώπινη συμπεριφορά συνήθως είναι πολύ περίπλοκη τόσο σ' ό,τι αφορά την αιτιολογία και την ερμηνεία της όσο και σ' ό,τι αφορά την αντιμετώπισή της.

Δεν υπάρχουν όμως άλυτα προβλήματα. Πάντα υπάρχουν λύσεις, αρκεί οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς να συνεργάζονται αρμονικά, με εμπιστοσύνη και με συνέπεια και να μην διστάζουν να απευθύνονται στους ειδικούς, όταν η περίπτωση το απαιτεί.